

Okkara skriftmál

Heri Mohr

Í Sosialinum, um vikuskiftið 29-3-2019, lósu vit eitt lesarabræv “Føroyamálsdeildins fake old news,” sum Ole Wich hevur skrivað. Í Sprotanum merkir fake: fals, svik, fupp.

Av hesum lesarabrævi framgongur m.a., at V. U. Hammershaimb “har kun en mikroskopisk andel i udviklingen af det færøske skriftsprog”...

Hetta gevur orsök til fylgjandi viðmerkingar:

Í MDCCCCXXIV [1924] gav Felaði Varðin út bókina J. C. Svabo Føroyaferðin 1781-1782, og 26. januar 1941 helt M. A. Jacobsen røðu við úrskurði úr nevndu bók á ungmannastevnu Merkisins um Jens Christian Svabo:

Um Svabos orðabókarhandrit.

“Meðan Svabo las í Keyppannahavn í 1770´unum, gjørdi hann útkast sítt til eina føroyska-danska-latínska orðabók. H. C. Lyngbye sigur, at Svabo skrivaði eitt eintak til kong, eitt til drottningina, tvey til prinsarnar, eitt til Suhm,

Kaj Eli fekk heiðursgávu fyri hetta bragdið frá Carnigies Belønningsfond for heltemod hetta árið.

Sigatindur

Kaj Eli selur Líggjas til Margeir Toftegaard og keypir Sigatind úr Leirvík 1985. Tá ið tað snúði seg um fiskiskap, varð hann brúktur til tað sama, sum tann fyrri báturin. Sigatindur fekk navnið Líggjas. Tann 5. juni 1986 varð farið til Gilleleje at gera royndir við eini egningarmaskinu. Tað kom ikki nakað serligt burtur úr hesi roynd. Á veg heim aftur í febr. mánaði var illveður. Teir finga ein sjógv. Jógván á Brúnni, sum var við, datt og fekk skaða í høvdið. Leirvíkin í Hetlandi var havnin, sum var næst við, og varð siglt inn hagar. Hann varð innlagdur á hospitalið har. Hann hevði meitt seg so illa, at hann lá í triggjar dagar og fekk blóð í æðrarnar. Jú, Kaj Eli og fleiri við honum hava mangan brattan farið. Jógván á Brúnni og Kaj Eli sigldu saman í 18 ár.

Endi

Líggjas varð seldur 1997 og fór Kaj Eli við Onnu T. og var við henni til ár 2000. Eftir tað sigldi Kaj Eli við Sandgrefstri til 2012 og gavst í hesum ári við sjólvívinum. Sostatt var hann tætt við 60 ár á sjónum.

Nú rundar Kaj Eli tey áttati. Hann er virkin enn og rættir mangan eina hjálpanði hond, har á standur, t.d. í kirkjukjallaranum, tá ið tiltøk eru í kirkjuní, Missiónshúsinum Thabor, Blákross handlinum og Nesvík. Deiligt er at síggja hann leygarmorgun vaska upp, tá ið vit eldri svimjarar hava svomið. Hetta er hansara lívssæli dráttur. Frítt mót er hálvur teringur.. tann, sum æru býður, er æru verdur, og teimum, tú nýtur gott av, skalt tú rósa. Hjattaliga til lukku við teimum áttati árunum.

Frits

eitt til Erichsen og eitt til Langebæk.

Av hesum sjeý orðabókaravskriftunum kenna vit fimm: tær fyra eru á Kgl. Bókasavninum í Keyppannahavn, og eitt á Háskúlasavninum í Jena [býur í Týsklandi við universiteti]. Hesi handrit innihalda rúmliga 5300 føroysk orð.

Tað seinasta og størsta orðabókarhandritið gjørdi Svabo á gamlamannaaldrinum í Føroyum. Tað inniheldur o.u. 7500 orð og verður goymt á Háskúlabókasavninum í Keyppannahavn.”

Um Svabos kvæðahandrit.

”Í formálinum til ta orðabókaravskriftina, sum er dagfest 11. juni 1773, [skyldmaðurin V. U. Hammershaimb er føddur 1819] skrivar Svabo til Suhm, at hann fegin vil – tá ið til ber – senda honum føroyskar kvæðauppskriftir sum dømi um gamlan skaldskap. Á Kgl. Bókasavninum er til eitt lítið kvæðahandrit eftir Svabo. Tað inniheldur 3 kvæði, og vit vita, at Suhm hevur átt handritið. Á tittulblaðnum stendur ”I. Hefte,” og kvæðini, sum eisini eru í tí stóra kvæðahandritinum (frá 1780´unum), finnast her í einum øðrum sniði.

Chr. Matras hevur ávíst, at hetta kvæðauppskriftið er frá 1770´unum, og at hetta prógvar, at Svabo longu tá er farin undir at skriva kvæði upp. Hetta lítla handritið er tí elsta goymda uppskrift av føroyskum kvæðum.

Men tað er fyrst á føroyaferð síni 1781-82, at Svabo fær høvi at skriva kvæði upp eftir livandi mannasøgn.....

Tá ið hann var afturkomin til Keyppannahavnar, skrivaði hann eftir uppskriftum sínum kvæðini í trý stór og prýðilig bind. Hetta er tað einasta bókaverkið, sum tað

eydnaðist honum at leggja fullfiggjað úr hondum. Jón Erichsen fekk krúnprinsin at keypa handritið til Kgl. Bókasavnið.

Kvæðahandrit Svabos eru tey fyrstu skrift í nýggjari tíð við samanhangandi teksti á føroyskum máli.”

Um Svabos "Indberetninger."

"Hetta handritið er eitt av høvuðsbókaverkunum um Føroyar. Og tó at aðrir hava drigið nýtslu av tí, t.d. Landt, er tað kortini enn aðalverkið, sum øll mugu leita til, ið vilja kanna føroysk viðurskifti.

Handritið er í 7 bindum. Vit vita, at til hava verið tvey eykabind, men tey eru burtur nú.”

Í Gyldendal Den Store lesa vit um Jens Chr. Svabo: "Hans ordbog Dictionarium Færoense I-II, Chr. Matras 1966-70 og hans visesamlinger danner indledningen, ikke alene til studiet af det færøske sprog og digtning, men også til det færøske åndsliv i nutiden.”

200 ára føðingardagur V. U. Hammershaimbs 25. mars 2019 varð hildin av Føroyamálsdeildini í Kongshøll, men greinskrivarin Ole Wich vil vera við, at Føroyamálsdeildin átti í góðari tíð at fráboða sannleikan um upprunan av okkara skriftmáli, "således at alle havde mulighed for IKKE at dumme sig for åbent tæppe – også kulturminister Hanna Jensen.”

"10. apríl 1800 skrivaði Svabo bønarbræv til ríkisstýrið og biður um neyðturviliga hjálp at sleppa heim fyri. Umsóknin varð játtað, og á sumri 1800 kom Svabo aftur til Føroya at vera við alla. Tá hevði hann verið burturi í 35 ár. Tað kann av sonnum sigast, at lagnan varð Svabo ómild og tung at bera.

Ellisár síni livdi Svabo í Havn. Her livdi systir hansara, Armgard Maria, sum var gift við fútanum

Venceslaus Hammershaimb. Vit vita, at Svabo leigaði rúm í Pætur-sarstovu, í ovaru helvtini, men tey seinastu árini, hann livdi, mann hann helst hava búð í Nýggjastovu, sum Hammershaimbsfólkini áttu. Ein lítlan fátækrastyrk fekk hann frá ríkisstýrinum.

Men tó at Svabo var so illa fyrirkomin av sjúku og fátækadømi, gavst hann ikki við vísindaliga starvi sínum....

Á gamalsaldri – tá var hann farin av sjeýtiárunum – fekk hann at síggja, at lærdir menn góvu sær far um føroyskt mál og føroyskan skaldskap, og sjálvur átti hann part í hesum. Men høvuðsverk hansara vóru gloymd, tí tey lógu óprentað í goymslum í Keyppannahavn. Hetta prógvar, at Svabo, sum livdi meginpartin av lívi sínum í mótburði og neyðarkorum, ongantið gavst, men helt á við arbeiði sínum til deyðadags.”

Vit vita, at J. C. Svabo er føddur 1746, men føðingardagurin tykist at vera gloymdur. Hann doyði

14. februar 1824. Í ár eru sostatt liðin 195 ár, síðani Svabo doyði og varð jarðaður í Havn. Hetta átti at verið markerað, eitt nú í skúlunum við livandi upplýsingum um flogvitið og úrmælingin Jens Christian Svabo, sum ikki legði frá sær hóast áhaldandi píndur av fátækadømi og sjúku.

Nær verður okkara Mentunargrunnur, Tórshavnar býráð og Landskassin so væl fyri – mentunarlíga og figgjarlíga – at alt tað nógva, teir báðir vinmenninir og vísindamenninir J. C. Svabo og Nicolaj Mohr skrivaðu, og sum liggur væl goymt og væl fjálgað ymsastaðni í Keyppannahavn og aðrastaðni, ja, nær verður hesin vísindaligi dýrgripur givin út í virðiligum bókverki?

Kanska Sankta Nimmursdag! tá fyrst – fyrstani tá.

Føroyar og sjálvsagdur Limaskapur í altjóða Olympisku nevðini , IOC

Jens Heri Bolstad Mortensen

Valevni fyri sjálvstýri

Føroyingar eru ómetaliga reystir í ítrótti, Vit standa mát við heimselituna í nøkrum greinum, og eru væl við í fleiri øðrum.

Hetta kemur ikki av ongum, men letur seg bert gera, tí vit hava so nógv ótrúlig og dugnalig ítróttarfólk, venjarar, og ikki minst sjálvboðin kringlandið.

Tað er onki annað enn eitt bragd, tá ið tú hugsar, hvussu fá vit eru í tali, og hvussu avmarkaðar møguleikar vit hava - hetta hóast ta sannroynd, at hallir og

hyljar eru kringoyggjarnar.

Vit kenna ivaleyst øll søguna um kempuna úr Vági, Pál Joensen, sum bardi seg upp á alheims tindar í svimjing. Hann gjørdi hetta hóast, at kringumstøðurnar als ikki vóru nøktandi, men eg eri sannførdur um, at tað sum spældi sína stóra leiklut var, at Pál svam fyri Føroyar og Merkið, og at hetta gav honum miklan mátt og megí.

Tit, sum hava umboðað okkara land í altjóða ítrótti, kenna ivaleyst hesa fantastisku kensluna, sum tú fær í kroppin, tá ið tjóðsangurin verður spældur, og Merkið veittrar í húnarhátt.

Tú kennir á tær, at tú fer at geva alt, og at hetta hevur størri týdning enn nakað annað, júst í tí lýtuni. Eg má siga fyri meg sjálvan, at hendan kenslan hevur havt týdning, tá ið á hevur staðið, og ein javnur dystur

skuldi avgerðast, tú hevur fingið eyka megí. Tað er sera torført at lýsa neyvt, men øll tit, sum hava verið á einum landsliði, vita hvat eg tosi um.

Tá ið eg verði valdur á ting, fari eg at arbeiða miðvíst saman við øllum góðum kreftum í Føroyum at tryggja okkum limaskap í altjóða olympisku nevðini.

Eg veit, at hetta er ómetaliga torført, og at góð fólk hava roynt í nógv ár, men eg eri sannførdur um, at hetta kann lata seg gera, serliga við einum altráðum umboði á tingi.

Hvussu ótrúligt hevði tað ikki verið um føroysk ítróttarfólk kundí marsjera inn á Stade De France í 2024 meðan merkið veittraði saman við øllum hinum fløggunum.

Latið okkum øll, sum elska ítrótt standa saman um hetta.